

Theatervoorstelling 'For Rosa' wil een gezicht geven aan klimaatslachtoffers - 'Ik hoop dat mensen zullen wenen'

03-08-2024 De Morgen - Barbara Debusschere - Pagina 20

Hij kende haar nog maar vijf dagen toen ze overleed tijdens de waterbom van 2021. Nic Balthazar (60) maakte samen met Benjamin Van Bunderen Robberechts (17) de voorstelling *For Rosa* over hoe dat voelt: het meisje van je leven ontmoeten en haar niet kunnen redden.

'Eigenlijk heb ik geen zin om het verhaal over Rosa te vertellen', zegt Benjamin Van Bunderen Robberechts na een gesprek van bijna drie uur over zijn vriendin Rosa. "Ik heb mijn vrienden ook niet uitgenodigd voor de voorstelling, omdat ik het moeilijk vind om dit met hen te delen", vervolgt de bevlogen tiener uit Dworp. "Met vrienden die Rosa niet hebben gekend en met mijn ouders praat ik er ook nauwelijks over."

Maar al bijna drie jaar deel je dit verhaal wel in de media, met politici, op scholen en nu ook in de multimediamonoloog *For Rosa*, die straks op Theater Aan Zee in première gaat en waarin acteur Felix Maesschalck jou vertolkt?

Van Bunderen Robberechts lacht: "Ja. Hoe maf is dat? Ik vind het pijnlijk om dit verhaal te vertellen, maar het is te belangrijk. Ik vind dat zoveel mogelijk mensen moeten horen wat er met Rosa is gebeurd. Er wordt veel gepalaverd over de klimaatverandering, maar het gaat bijna nooit over de mensen die daar het slachtoffer van zijn, zoals Rosa. Die mensen wil ik een gezicht geven. Dus vertel ik dit verhaal toch. Ook aan Nic Balthazar."

Nic Balthazar: "Ik heb Benjamin uren uitgehoord. Soms was dat moeilijk. Voor het stuk wilde ik zoveel mogelijk persoonlijke details, terwijl ik ook wilde vermijden dat ik hem weer in dat

duwde. We zijn in die evenwichtsoefening geslaagd omdat er voldoende vertrouwen was tussen ons. Soms zei Benjamin: 'Daar ga ik je niet op antwoorden. Nu kom je te dicht.'"

Dat trauma begon met zo'n magische ontmoeting die je alleen beleeft in je tienerjaren. Het was de zomer van 2021, de coronamaatregelen waren eindelijk versoepeld en Benjamin, toen 14, stond te popelen om op zomerkamp te vertrekken naar Marcourt, in de Ardennen.

Met veel naturel brengt Maesschalck de ontmoeting daar met de 15-jarige Duits-Deense Rosa Reichel, die met haar familie in Brussel woonde. "Ze was de meest fantastische persoon die ik ooit had ontmoet", zegt hij. Een betoverende verschijning met roodgeverfde haren die graag lol trapte, veel lachte en op wie je altijd kon rekenen.

"Er was een directe klik tussen ons en de voorstelling toont perfect hoe dat voelde", zegt Van Bunderen Robberechts. Het zijn aandoenlijke scènes over de aantrekkingskracht tussen tieners op een kamp. Maar midden in dat onbezorgde wonderjarenmoment slaat het noodlot toe.

Ongezien hevige regenval en overstromingen die ons land, Duitsland en Nederland treffen doen het onopmerkelijke beekje vlakbij het kamp veranderen in een wild kolkende watermassa. Reichel wordt meegesleurd. Van Bunderen Robberechts springt haar achterna en slaagt erin haar vast te grijpen. Maar dan slaat een grote golf tegen hen en glipt Reichel uit zijn armen. Drie dagen later wordt haar lichaam levenloos teruggevonden.

"Ik zit nog altijd met een schuldgevoel", zegt Van Bunderen Robberechts. "Iedereen zegt dat dat onterecht is, maar het voelt wel zo."

Na de dood van Rosa ligt hij maandenlang depressief in bed. Hij stopt met school en stort zich op de klimaatkwesitie. "Ik was voordien al een klimaatactivist", zegt hij. "Net zoals Rosa. De vraag wat er volgens ons moet gebeuren om de klimaatcrisis aan te pakken was het centrale thema van ons zomerkamp. Hoe pijnlijk is het dat een klimaatactiviste omkomt bij een klimaatramp?"

Uiteindelijk richt hij de vzw Climate Justice for Rosa op en ontpopt hij zich tot een volleerde diplomaat die de VN-klimaatconferentie toespreekt, met nationale en Europese politici overlegt en erin slaagt om 15 juli uit te roepen tot Europese en Belgische herdenkingsdag voor klimaatslachtoffers. Hij doet ook mee aan de rechtszaak van klimaatslachtoffers tegen TotalEnergies en is coauteur van For Rosa.

Van Bunderen Robberechts: "Daar ben ik heel blij mee. De moppen zijn vooral door mij geschreven."

Waar komt het idee vandaan om van dit verhaal een theatervoorstelling te maken?

Balthazar: "Ik heb lang gezocht naar het perfecte verhaal over de klimaatcrisis. Wij zijn te domme apen om het gevaar ervan juist in te schatten. De naakte cijfers lijken weinig effect te hebben, hoe eng ze ook zijn. Onze hersenen zijn niet ingesteld op zoiets enorms op de langere termijn. Vandaar

dat je mensen via een omweg moet wakker schudden. Via een pakkend, persoonlijk relaas. En dit verhaal is bovendien echt gebeurd en van het genre dat je zelf niet zou durven te verzinnen."

Benjamin heeft het al vaak verteld in de media. Hoe kan een theatervoorstelling iets toevoegen?

Van Bunderen Robberechts: "Nic heeft me overtuigd dat dit een mooie manier is om mensen te laten stilstaan bij de klimaatcrisis. Ik wil vooral voorkomen dat nog meer mensen dit moeten meemaken. En ik denk dat dit theaterstuk waarin je Rosa leert kennen meer kan betekenen dan drammerig activisme. Dit gaat niet over klimaathysterie versus ontkenners, maar over iemand dierbaar verliezen door die brute kracht.

"Dit stuk brengt ook voor het eerst diepgang. Aan media en politici vertel ik het altijd oppervlakkig, alleen met de belangrijkste feiten, omdat ik geen zin heb om over onze band en mijn emoties te praten. Nu heb ik dat wel eens uitgebreid gedaan tegenover Nic en het resultaat is deze monoloog, waar ik heel blij mee ben. Vooral omdat Felix die persoonlijke versie brengt, wat ik zelf nooit zou kunnen."

Hoe pijnlijk is het voor jou om daar opnieuw in te duiken?

Van Bunderen Robberechts: "Er waren lastige momenten tijdens de gesprekken met Nic. De eerste keer dat ik het stuk zag, had ik het heel moeilijk. Voor Rosa's ouders is het nog zwaarder. Zij zullen het stuk misschien later zien. Nu heb ik het al zeker tien keer gezien en kan ik het aan."

Het evolueert van tienerromantiek naar scènes over de harde klimaatfeiten en het cynisme van bepaalde politici en bedrijven. Maar dat is pas even, op het einde. Heeft de vurige klimaatactivist Nic moeten inbinden tegenover de klimaatdiplomaat Benjamin?

Balthazar: "Deels. (lacht) Mensen een preek door de strot duwen is uiteraard een slecht idee. Dan denken ze al snel: daar heb je Balthazar weer met zijn klimaatactivisme, en haken ze af. Maar ik vond bijvoorbeeld dat we ook aandacht moesten besteden aan de klimaatslachtoffers in het zuiden, want die zijn met zoveel meer. Ze zijn met miljoenen.

"Denk aan de mensen die wereldwijd geruisloos sterven door de hitte, bijvoorbeeld in Marokko, waar het 47 graden is. We horen nooit iets over hen, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de slachtoffers van de terroristische aanslagen in Brussel en Zaventem, die overal in de media geportretteerd werden."

Van Bunderen Robberechts: "Dat is iets waar ik met de vzw Climate Justice for Rosa meer op ga inzetten. Iedereen moet die mensen leren kennen. Maar in deze voorstelling vond ik dat we het best bij Rosa konden blijven en dat het verhaal niet met klimaatacties moest beginnen, zoals Nic voorstelde, maar gewoon bij mij en Rosa."

Balthazar: "Daar heb ik naar geluisterd."

Van Bunderen Robberechts: "Ik wilde ook zo weinig mogelijk cijfers meegeven en het publiek vooral laten zien dat er mensen zoals Rosa achter de cijfers zitten."

Balthazar: "Maar ik vind dit soort verhalen ook een vorm van activisme. En hoe meer 'activist' een scheldwoord wordt, hoe meer ik het een geuzennaam vind. In de tijd van de slavernij waren abolitionisten de meest gehate mensen, want door hun schuld zou de economie niet overleven 'omdat die toch niet zonder slaven kon'. Zoek de vergelijking met vandaag. Het waren toen ook activistische verhalen die ons tot rede en tot beter hebben gebracht."

Van Bunderen Robberechts: "Zelf ben ik ook activist. Ik belandde er al voor in de cel (hij werd in Parijs tijdens een betoging tegen energiebedrijf TotalEnergies opgepakt en vijf uur opgesloten in een cel, BDB). Maar mijn stijl is misschien diplomatischer dan die van andere klimaatactivisten.

"Hoewel er geen conflict tussen ons bestaat. Wouter Mouton (klimaatactivist die zich vastkleeft aan onder andere schilderijen, BSB) is bijvoorbeeld een goede vriend. Terwijl hij zich aan een schilderij vastplakt, ga ik praten met politici. We hebben allerlei soorten activisten nodig."

Hoe gaan jullie om met de harde kritiek op klimaatactivisten?

Van Bunderen Robberechts: "Zucht. Niet toevallig verwijzen we daarnaar in het stuk, want ik ben meteen na mijn eerste klimaatmars voor Rosa uitgescholden en dat blijft doorgaan. Waar ik niet tegenkan, is venijnige commentaar over Rosa. Maar als ze mij uitschelden, kan ik dat makkelijk van me afzetten."

Je hebt niet veel moeten leren van veteraan Nic Balthazar?

Van Bunderen Robberechts: "Ik heb dankzij Nic voor het eerst iets geleerd over de klimaatverandering. Ik zat in het vijfde leerjaar en de burgemeester kwam in een ijsberenpak naar onze klas en we zongen allemaal mee met Nics 'Sing for the Climate'-actie.

"Ik kan altijd dingen van Nic leren. Andere klimaatactivisten die al lang actief zijn hebben me ook al gezegd: probeer vooral niet cynisch te worden. Dat is lastig. Sommige politici kunnen mij cynisch maken, maar voorlopig blijft dat bij momentopnames."

Balthazar: "Dat is knap, want er is zoveel om kwaad over te zijn. Zelf heb ik ook al in diepe dalen gezeten door de vele aanvallen en door de vaststelling dat er niets verandert."

Dat klopt toch niet? Er is een Green Deal en de ergste opwarmingsscenario's zijn afgewend.

Balthazar: "Juist. Ik ben zeer dankbaar dat de Green Deal er is en dat is nota bene voor een groot deel te danken aan klimaatjongeren zoals Ben. Maar we moeten veel meer doen om onder de afgesproken opwarmingslimieten te blijven. De klimaatcrisis versnelt terwijl politici op de pauzeknop drukken. Hun boodschap aan Bens generatie is vernietigend."

Verwachten jullie de kritiek dat 'de dood van Rosa een ongeluk was' en 'het gevolg van mismanagement'?

Van Bunderen Robberechts: "Dan herhaal ik nog maar eens dat er op datzelfde moment in Duitsland 180 doden zijn gevallen en in ons land nog 39. Dat wij niet aan de Vesder maar aan de Ourthe zaten, waar er geen problemen waren met een stuwdam. En dat wetenschappers uitleggen dat dit soort uitzonderlijke regenval vaker voorkomt in een opwarmende wereld. Het is echt niet moeilijk te begrijpen."

Maar het is wel ongemakkelijk. Heeft het publiek dat naar For Rosa komt kijken een aandeel in haar dood?

Balthazar: "Die vraag komt in de voorstelling en ons antwoord is nee. We worden al jaren in dat hoekje geduwd, nota bene door de fossiele industrie. Het was British Petroleum dat het concept van de ecologische voetafdruk lanceerde. Op den duur zit iedereen elkaar te beschuldigen. Want de een nam het vliegtuig, de ander heeft te lang gedoucht en daar is een veganist die een mango at uit een ver land. Daar moeten we dringend uit."

"De schijnwerpers moeten niet op de burger staan maar op de grote vervuilers en de politici die hen geen strobreed in de weg leggen. Het publiek heeft Rosa niet vermoord. Het waren de Shells en de TotalEnergies van deze wereld. Zij beseffen al decennialang dat ze het vuur aanwakkeren, maar slagen er via hun gelobby in om te blijven doorgaan. Ze drijven hun productie nu zelfs op."

Wat willen jullie vooral met deze voorstelling bereiken?

Van Bunderen Robberechts: "Dat de mensen in de zaal zelf een beetje activist worden. Ik wil vooral dat wat er met Rosa is gebeurd niet voor niets is gebeurd en mensen bij het buitengaan de urgentie van het probleem voelen. Maar ik wil vermijden dat we iedereen in een depressie duwen. Het is eerder een call to action."

Balthazar: "Dit stuk gaat over de moed der wanhoop. Zelfs als alles verloren lijkt, hebben we geen andere optie dan te blijven ijveren voor al die slimmere oplossingen die onze planeet veiliger en gezonder kunnen maken. Dat wil ik samen met Felix overbrengen."

"Ik ben tevreden als mensen zeggen dat ze hebben geweend. (lacht) Met grafieken en wetenschap raak je mensen niet. Maar wanneer het publiek moet huilen of lachen, en het liefst beide, lukt dat wel. Ik weet dat Ben dat niet zo ziet. Het is ook waar dat je je publiek niet de stuipen op het lijf moet jagen. En ik vind het mooi dat hij inzit met het publiek en hen niet snikkend naar huis wil sturen."

Van Bunderen Robberechts: "Dat is toch erg voor die mensen?"

Balthazar: "Die kunnen daar wel tegen."

For Rosa speelt op dit weekend op Theater Aan Zee en later in 2024 en 2025 op veel andere locaties. Alle info vind je op climatejusticeforrosa.org

